

Un exèrcit d'agents secrets

Amb l'obertura dels arxius Rosenholz s'inicia la darrera gran campanya de recerca d'exespies de la República Democràtica Alemanya, que podria afectar centenars de milers de persones. De nou, la cacera té lloc principalment a la part oriental. A l'occidental, importants membres del Govern federal resten al marge.

Quan a Jana Liese li pregunten quina és la seua professió no ho té gens fàcil. Com explicar que és una cercadora de la a? En la secció C, tercer pis, despatx 312, aquesta dona està especialitzada en la recerca de totes les lletres que no existeixen als teclats dels ordinadors nord-americans, és a dir, les alemanyes ä, ö i ü que falten en aquells fitxers que arribats d'Amèrica i amb els quals la cap de Liese, la presidenta de l'agència responsable oficial dels documents de l'Stasi, Marianne Birthler, ara vol entaular el darrer combat per la regeneració de l'RDA.

Liese i cinquanta-un col·legues més corregeixen noms com ara "Müller" o "Möller", en els quals en lloc d'aparèixer els dos puntets de modificació vocàlica alemanys hi ha un símbol de dòlar, un interrogant o un asterisc. Ha de buscar les adreces escrites malament i les xifres canviades, els nombres de registre tallats i les dates de naixement perdudes. És a dir, tots els errors que els mecanògrafs americans de la CIA van cometre en copiar aquests arxius per a un programa informàtic de cerques i que ara fan tan difícil anar a la caça de l'Stasi a Alemanya amb aquesta llista incompleta i plena d'errors.

Els ordinadors encara hauran de brunzir quatre setmanes més, i després començaran a cantar els noms correctes dels delators, dels confidents, dels milers i milers que van espigar per a la Hauptverwaltung Aufklärung ("Administració Central d'Esclariment", HVA) de l'Stasi, com a agents a l'estranger i com a col·laboradors dels Serveis Secrets d'In-

tel·ligència de l'RDA. A l'ordinador central es troben els llegendaris arxius Rosenholz. Contenen 280.000 noms que els agents de la CIA van capturar enmig de la confusió del canvi polític alemany i que tan sols ha amollat rodanxa a rodanxa en 381 CD-Rom daurats. El darrer de tots va arribar a l'estiu passat.

Aquesta munió de dades amb la llista gairebé completa dels membres de la tropa d'espionatge de l'HVA ha restat tancada amb pany durant anys i anys; de primer als Estats Units i després a Alemanya. L'agència de Birthler encara necessitarà alguns mesos per a depurar-ne els errors. Ara s'ha trencat la pau d'aquest tresor i gairebé cinc milions de funcionaris, des de vigilants a ministres, poden ser de nou investigats per implicacions amb l'Stasi.

S'ha engegat de nou la batalla del bé i el mal, de la veritat i la mentida a l'RDA. La secció C, tercer pis, es troba davant del darrer intent i la darrera temptativa d'esbrinar a través de les actes de l'Stasi qui va treballar per a la tropa d'agents secrets. Les expectatives són ben grans. Centenars de diputats del Parlament alemany i dels parlaments regionals es deixaran investigar voluntàriament. Hi ha *lander* com Turíngia i Saxònia on comença una nova onada d'investigacions en l'administració pública.

Uns altres, com ara Renània-Palatinat o Renània del Nord - Westfàlia, no volen saber-ne res, i això fomenta el mite sobre els delators de la part occidental que destaparan els documents Rosenholz. És justament a l'Est on més s'alimenta la fantasia que ara per fi es trobaran els

col·laboradors "de l'altra banda"; al cap i a la fi, el 56% dels registrats als arxius Rosenholz vivien al país enemic de la classe treballadora i només un 36% a l'estat dels treballadors i els camperols.

Però si una cosa ha quedat clara és que Rosenholz no serà cap mena de bomba de fragmentació que fulmine parlaments i ministeris de l'Alemanya occidental. "Això és absurd, una pura invenció, una llegenda", diu Birthler, la cap de l'agència. Amb prou feines s'enxamparan agents en aquells vells *länder*, sinó altra vegada a l'Est, és a dir, la xarxa de l'HVA que funcionava a l'interior del país i que fins ara se n'havia esmunyit. Possiblement es tracta d'alguns centenars de milers de persones, molt més del que s'espera.

La càrrega de fantasia que conté el cas Rosenholz té molt a veure amb la història dels seus arxius: una pel·lícula policíaca que només es podia desenvolupar en els temps de la transició alemanya. Mentre que els germanooccidentals mostraven reserves a l'hora d'acostar-se d'amagat als serveis de l'RD, la CIA va aconseguir el botí. Encara avui dia és un misteri com van arribar els arxius Rosenholz de les caixes fortes de l'Stasi a les mans de la CIA. El que és inqüestionable és la importància del cop: es tracta de la filmació facsímil dels fitxers de tots els agents de l'HVA amb familiars i coneguts, i els noms de persones per les quals s'interessava l'HVA.

D'entrada, la CIA va fer patir els engalipats alemanys. Després, quan la pregunta pels arxius Rosenholz es va convertir en una exigència constant dels diplomàtics alemanys, el país aliat va tenir permís per fer-los una ullada a la CIA, a Langley, on van poder copiar a mà les millors dades, amb la màxima confidencialitat, per fer-ne ús exclusivament oficial i judicial.

El Govern federal n'estava tan agraït que va penjar creus de mèrit als oficials nord-americans. Els alemanys es van trobar amb *Topas*, l'informador Rainer Rupp, que proveïa l'Stasi des del quarter de l'OTAN a Brussel·les, i amb Karl Wienand, durant anys administrador del grup parlamentari de l'SPD.

La Bundesamt für Verfassungsschutz (Oficina Federal per a la Protecció de la Constitució, BfV), va prendre nota de

L'actual ministre alemany d'Afers Estrangers, Joschka Fisher, a la imatge de dalt, apareix als papers de l'anomenat procediment "verd". Encara avui ningú no sap com els serveis secrets i de defensa dels EUA (a sota, el Pentàgon, a Washington) aconseguiren microfilmar els arxius de l'Stasi.

tots els qui a l'Oest havien estat importants per a l'Stasi fins al canvi polític. Després se'n va fer càrrec la Fiscalia General de l'estat, que va processar

1.533 casos fins al 1998. Els casos provats van costar pena de presó només per a 185 occidentals; la justícia va sobreseure 1.150 procediments; en part

després de pagar multes insignificants, i sovint també amb una discreció absoluta.

Però no es pot posar en dubte l'efectivitat del treball manual. "No conec cap font important que haja tingut sort", va constatar frustrat el cap de l'HVA, Bernd Fischer, el darrer responsable de l'esclariment de l'aparat estatal de l'RFA. I Dirk Dörrenberg, director del contraespionatge a la BfV pronostica: "No espere dels documents Rosenholz cap desemmascarament nou, per no dir espectacular, d'agents de l'HVA."

Es a dir que no hem de pensar en Schily, ni Schroder, ni Barschel. I és cert que els noms apareixen en els fitxers, però només en els procediments denominats de seguretat; el ministre d'Afers Estrangers, Joschka Fischer, per exemple, apareix amb tota una sèrie de companys de partit en el procediment denominat "verd". Això, en realitat, no significava gaire. Només que l'Stasi pensava que Fischer i els altres podien d'alguna manera, en algun moment o en algun lloc fer carrera, i per això convenia recollir algunes dades sobre ells.

Això explica també per què en els arxius apareixen vora 160.000 occidentals, entre els quals n'hi ha de prominents. Però segons les valoracions de Birthler, a tot estirar es revelaran vora 6.000 *wesis* (occidentals) com a rastrejadors provinents de la política, l'economia, la cultura i els mitjans de comunicació; dels quals 2.000 ja són coneguts. 6.000 en quaranta anys de RDA. La resta són persones espiades, escorcollades o escoltades.

Se'n tornarà a escapolar l'Oest, tal com crítiquen apassionadament a l'Est? No del tot. Birthler creu que en alguns casos afectarà agents que van morir o es van retirar abans del canvi polític. El destacament de copiadors a Langley el 1993 no es va interessar per espies occidentals morts o que feia molt de temps que se n'havien quedat al marge.

Ara, als documents Rosenholz podem trobar-los a tots, un exèrcit d'agents secrets, fins i tot aquells que fins ara s'havien mantingut en l'anonimat o sense que els incomodara ningú. Ara els historiadors i els periodistes podrien extraure els noms dels ordinadors Ro-

Als arxius hi ha 160.000 occidentals, però només es revelaran uns 6.000

senholz. Podrien buscar l'exdiputat del CSU Leo Wagner, de 84 anys, que l'Stasi, segons sembla, va aconseguir comprar en l'espectacularment fracassat vot de censura contra Willy Brandt, cosa que fins ara ha negat Wagner. O també es pot buscar el diputat de l'SPD mort el 1987 Rudolf Maerker, un dels espies més diligents de la història de l'RDA, que va enviar al Servei de Telecomunicacions de l'expresident del Govern, Erick Honecker, 1.281 informes classificats com a altament valuosos. Allò que no té importància des del punt de vista penal hauria de ser, si més no, una situació compromesa per alts càrrecs polítics i els seus partits. Fins i tot ara que més de 2.000 d'aquests agents secrets ja deuen ser vells o morts, com suposa Birthler.

Quant a l'Est, la cosa va més enllà. Als nous estats federals més d'un, i també els

joves, deu estar tremolant per la seua carrera a causa dels documents Rosenholz. I és que fins avui no s'havia desemmascarat tota la xarxa interior de l'HVA. Hi havia alguns col·laboradors de l'Stasi que captaven gerents de l'Alemanya occidentals a la fira de Leipzig, posaven els seus habitatges a disposició de reunions conspiratives i viatjaven a l'Oest com a "quadres itinerants".

Els experts calculaven que n'eren vora 10.000, els espies. Però les darreres investigacions de l'administració de Birthler projecten una imatge encara més impressionant: "Són pel cap baix el doble, possiblement el triple. "Probablement, descobrirem bastants més informadors no oficials de l'Stasi a l'Est que a l'Oest", diu Birthler. Els seus col·laboradors consideren factible que hi haja impacte als parlaments regionals.

Manfred Stolpe, ministre de Transports, va jugar un paper important en els serveis secrets de l'extingida RDA. El seu grau d'implicació continua essent una incògnita.

Encara que, segons el Tribunal Constitucional Federal, els ciutadans de l'antiga RDA no poden ser condemnats per haver treballat com a agents al seu propi país, la difusió d'aquests fets naturalment pot fer trontollar alguna carrera política. I aquells que es van callar la seua activitat en l'Stasi, tot i que se'ls hi va preguntar, com a tots els funcionaris de l'Est, estarien ocupant el seu lloc fraudulentament i els haurien d'acomiar.

En principi, és igual per a tothom, però en la pràctica no és així. De fet, el perill té les seues fronteres: fronteres d'estats federals que dividiran Alemanya en diferents zones de risc per als antics col·laboradors de l'Stasi. Com si la regeneració de l'Stasi fóra un problema regional, com ara la promoció dels dialectes, alguns governs d'alguns *länder*, com són el de Mecklenburg – Pomerània Occidental o el de Renània-Palatinat, volen defugir completament una investigació Rosenholz en l'administració pública i uns altres volen fer un examen

a consciència de gran part de l'administració.

Saxònia, per exemple, sotmetrà tots els alts càrrecs als ordinadors Rosenholz; Turíngia també: els jutges, els fiscals, els professors, fins i tot els alts funcionaris. Saarland vol investigar el president del Govern i els ministres, els secretaris d'estat i caps de departament; tots des del 1980. Uns altres *länder* investigaran només sospites concretes de Birthler. Hamburg i Bremen, per exemple, i Slesvig-Holstein i Renània del Nord – Westfàlia, que tenen 300.000 empleats en el servei públic, consideren desorbitat un escombratge total.

Tant fa si hom és roig, negre, de l'Est o de l'Oest, la cosa afecta a tort i a dret, i també el Parlament s'ha posat cap per avall. Ara com ara, 345 diputats han presentat a l'administració federal la seua sol·licitud voluntària per a la investigació Rosenholz i 258 encara no ho han fet, tot i que tots els líders polítics han pressionat perquè ningú no se n'escapolesca. N'hi ha qui reclama ara un acord per considerar com una "obligació moral" de l'Est i l'OG, de fer-se revisar, com el diputat de la CDU de Brandenburg, Rainer Eppelmann, altres aposten pel dret i la llibertat. A l'expert en política interior de l'SPD Dieter Wiefelspütz, de Renània del Nord – Westfàlia, que ja ha presentat la seua sol·licitud, no li agada gens aquesta proposta, exigir una "obligació moral als qui tenen les mans netes". L'estat de dret –argumenta– confia en els seus ciutadans, i els estats que no ho són en desconfien.

Però aquesta no és l'única qüestió de confiança que es planteja; n'hi ha una altra que és igualment delicada: fins a quin punt podem confiar en els documents Rosenholz. En la mesura que l'equip de Birthler cerque en la malesa de Rosenholz, sovint no trobarà sinó una probabilitat. El Ministeri Federal de l'Interior ha catalogat els arxius com a ajuda a la investigació; en altres paraules, el fet de trobar-se registrat com a informador no oficial en les actes Rosenholz no és suficient.

Sols quan l'oficina de Birthler detecta actes addicionals en l'arxiu pot continuar inspeccionant d'acord amb els seus paràmetres habituals; és a dir, si un sospitós

es va comprometre per escrit, si va acceptar diners o regals, si va executar encàrrecs ben calculats o va redactar informes. Per exemple, en el cas del president del PDS, Lothar Bisky, que va tenir implicacions en la xarxa de l'HVA i la investigació de la qual va ser d'ordre preferent, s'hi van afegir els indicis agreujants de les actes de l'Stasi sobre la seua esposa. En el cas d'uns altres només hi haurà els arxius filmats, perquè la HVA, poc abans de la reunificació va passar per la trituradora de paper els seus documents.

Només es van conservar el 10% d'aquestes actes; un percentatge que per a molts fins i tot és massa gran, i no sols per als que van actuar per a l'Stasi. Per tant, el primer interrogant, "Qui estava dins?", és veu eclipsat per la darrera de totes les preguntes sobre l'Stasi: "Perquè es trau tot això ara?"

Per què, catorze anys després de la transició, tornar a investigar tots els empleats del servei públic? Per què penjar de ben alt un funcionari, si dalt de tot es troba un ministre de Transports, Manfred Stolpe, sobre el qual l'exvicepresident de la CDU a la Cambra dels Diputats berlinesa, Uwe Lehmann-Brauns, després d'una sentència del Tribunal Judicial Suprem, va dir que havia estat "el secretari dels informadors no oficials del Servei de Seguretat de l'Estat i que havia treballat més de vint anys "al servei de la policia política de l'extingida RDA"?

Per a què serveix tot això, si la cancelleria s'espolsa cada pregunta referent al procés sobre el paper de Stolpe en l'Stasi amb la frase: "El Govern federal per principi no fa comentaris sobre decisions judicials en causes civil de membres del consell de ministres"? I per a què, si Manfred Stolpe continua afirmant que tot el que anotava l'Stasi no era cert?

Encara no ha començat la gran massa d'interrogats sobre Rosenholz i aquest dilema ja té un nom en el Govern federal: el cas Stolpe.

**Jürgen Dahlkamp
Georg Mascolo**

© Der Spiegel – EL TEMPS
Traducció: Àngels Giménez